

ĢENERĀLADVOKĀTA NĪLO JĒSKINENA [*NIILO JÄÄSKINEN*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2011. gada 10. martā¹

1. Šajā lietā analizējams Direktīvas 2001/29/EK² 5. panta 2. punkta b) apakšpunktā lietotais jēdziens “taisnīga atlīdzība”. Lai gan jautājums par to, kam šo atlīdzību ir pienākums maksāt, nesen ir iztirzāts spriedumā lietā *Padawan*³, šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu no minētās lietas atšķiras tajā esošā pārrobežu aspekta dēļ. Tādējādi šeit tiek uzdots nebijis jautājums, vai Direktīvas 2001/29 5. panta 5. punkta dēļ valsts tiesību akti, ar ko attiecīgā direktīva tiek transponēta, ir jāinterpretē tādējādi, ka uzņēmumam, kas tālpārdošanas ceļā ar interneta starpniecību pārdod preces klientiem dalībvalstī, kuras valsts tiesībās ir paredzēts, ka maksājama taisnīga atlīdzība, ir pienākums šo taisnīgo atlīdzību maksāt kādā no abām dalībvalstīm.

I — Atbilstošais tiesiskais regulējums

*A — Eiropas Savienības tiesības*⁴

2. Eiropas Savienības Pamattiesību hartas⁵ 17. panta 2. punktā ir noteikts, ka intelektuālais īpašums tiek aizsargāts.

3. EKL 28. pantā ir aizliegti importa kvantitatīvie ierobežojumi un citi pasākumi ar līdzvērtīgu iedarbību. EKL 30. pantā ir paredzēti šādu ierobežojumu attaisnojumi un īpaši pieļauts uz rūpnieciska un komerciāla īpašuma aizsardzību pamatots attaisnojums.

1 — Oriģinālvaloda — angļu.

2 — Eiropas Parlamenta un Padomes 2001. gada 22. maija Direktīva par dažu autortiesību un blakustiesību aspektu saskaņošanu informācijas sabiedrībā (OV L 167, 10. lpp., OV īpašais izdevums latviešu valodā: 17. nod., 1. sēj., 230. lpp.).

3 — 2010. gada 21. oktobra spriedums lietā C-467/08 *Padawan* (Krājums, I-10055. lpp.).

4 — Tā kā lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu šajā lietā ir iesniegts pirms Līguma par Eiropas Savienības darbību (OV 2008, C 115, 47. lpp.) stāšanās spēkā, visā tekstā tiek saglabāts atsauces uz Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu (OV 2002, C 325, 33. lpp.).

5 — OV 2000, C 364, 1. lpp.

4. Direktīvas 2001/29 preambulas 35., 38. un 39. apsvērumā ir noteikts:

“(35) Dažos izņēmumu vai ierobežojumu gadījumos tiesību subjektiem būtu jāsaņem taisnīga atlīdzība, ar ko tiem pienācīgi atlīdzina par viņu aizsargāto darbu vai cita tiesību objekta izmantošanu. Nosakot attiecīgās taisnīgas atlīdzības veidu, sīku procedūru un iespējamo apjomu, būtu jāņem vērā īpašie apstākļi katrā gadījumā. Novērtējot attiecīgos apstākļus, noderīgs kritērijs būtu iespējamais kaitējums, ko attiecīgā darbība nodara tiesību subjektiem. Gadījumos, kad tiesību subjekti jau ir saņēmuši samaksu kādā citā veidā, piemēram, kā daļu no maksas par licenci, īpašs vai atsevišķs maksājums var arī nepienākties. Nosakot taisnīgas atlīdzības apjomu, pilnībā būtu jāņem vērā šajā direktīvā minēto tehnoloģisko aizsardzības pasākumu izmantošanas pakāpe. Dažos gadījumos, ja tiesību subjekta aizskārums ir minimāls, maksājumu saistību var nebūt.

[..]

(38) Dalībvalstīm būtu jāļauj reproducēšanas tiesību izņēmumu vai

ierobežojumu paredzēšana attiecībā uz audio, vizuāla un audiovizuāla materiāla reproducēšanu dažos veidos personiskai lietošanai, paredzot taisnīgu atlīdzību. Tas var ietvert atlīdzības shēmu ieviešanu vai turpināšanu, lai kompensētu tiesību subjekta aizskārums. Kaut arī minēto atlīdzības shēmu atšķirības ietekmē iekšējā tirgus funkcionēšanu, šim atšķirībām attiecībā uz analogu privātu reproducēšanu nevajadzētu atstāt būtisku iespaidu uz informācijas sabiedrības attīstību. Paredzams, ka aizvien vairāk izplatīsies privātā digitālā kopēšana, un tai būs aizvien lielāka ekonomiska nozīme. Tāpēc būtu jāņem vērā atšķirības starp digitālu un analogu privātu kopēšanu, un dažos aspektos tās būtu jānodala.

(39) Piemērojot izņēmumu vai ierobežojumu privātai kopēšanai, dalībvalstīm būtu jāņem vērā tehnoloģiskās un ekonomiskās attīstības tendences un jo īpaši attiecībā uz digitālo privāto kopēšanu un atlīdzības shēmām, ja ir pieejami efektīvi tehnoloģiski aizsardzības pasākumi. Minētajiem izņēmumiem vai ierobežojumiem nebūtu jārada

šķēršļi tehnoloģisku pasākumu izmantošanai vai to piemērošanai noteikumu apiešanas gadījumā.”

6. [Direktīvas] 5. pantā ir noteikti izņēmumi un ierobežojumi. Tā attiecīgajās daļās ir noteikts:

5. Direktīvas 2001/29 2. pantā ir izklāstīts vispārīgs noteikums par reproducēšanas tiesībām. Tajā noteikts:

“2. Dalībvalstis var paredzēt izņēmumus vai ierobežojumus 2. pantā minētajām reproducēšanas tiesībām šādos gadījumos:

“Dalībvalstis paredz ekskluzīvas tiesības atļaut vai aizliegt tiešu vai netiešu, īslaicīgu vai pastāvīgu reproducēšanu ar jebkādiem līdzekļiem un jebkādā formā, pilnībā vai daļēji:

[..]

a) autoriem — attiecībā uz viņu darbiem;

b) izpildītājiem — attiecībā uz viņu sniegto priekšnesumu fiksēšanu;

b) reproducēšana uz jebkura materiāla, ko personiskai lietošanai veic privātpersona ar mērķi, kurš ne netieši, ne tieši nav komerciāls, ar nosacījumu, ka tiesību subjekti saņem taisnīgu atlīdzību, kurā ņemta vērā 6. pantā minēto tehnoloģisko pasākumu piemērošana vai nepiemērošana attiecīgajam darbam vai tiesību objektam;

c) skaņu ierakstu producentiem — attiecībā uz viņu ierakstītajiem skaņu ierakstiem;

d) filmu pirmo fiksāciju producentiem — attiecībā uz viņu uzņemto filmu oriģināliem un kopijām;

[..]

e) raidorganizācijām — attiecībā uz šo organizāciju raidījumu fiksēšanu neatkarīgi no tā, vai šos raidījumus translē pa vadiem vai bez tiem, to skaitā pa kabeļiem vai ar satelīta palīdzību.”

5. Šī panta 1., 2., 3. un 4. punktā paredzētos izņēmumus un ierobežojumus piemēro tikai dažos īpašos gadījumos, kas nav pretrunā ar darba vai cita tiesību objekta parasto izmantošanu un nepamatoti neskar tiesību subjekta likumīgās [tiesiskās] intereses.”

B — Valsts tiesības

8. *Auteurswet* 16.c panta 2. punktā paredzētās taisnīgās atlīdzības iekasēšanu atbilstoši *Auteurswet* 16.d pantam ir uzdots veikt *Stichting de Thuiskopie* (turpmāk tekstā — “*Thuiskopie*”).

7. Autortiesību likuma (*Auteurswet*) 16.c pantā ir noteikts:

“1. Literāra, zinātnes vai mākslas darba reproducēšana priekšmetā, kurš ir paredzēts [...] darba [...] reproducēšanai, neuzskata par autortiesību uz šo darbu pārkāpumu, ja reproducēšanu veic mērķiem, kas neattiecas, ne tieši nav komerciāli, un izmanto tikai pašas pavairošanu veicošās fiziskās personas vingrinājumiem, mācībām vai lietošanai tās vajadzībām.

2. Par 1. punktā minēto reproducēšanu darba autoram vai tā tiesību pārņēmējam maksājama taisnīga atlīdzība. Pienākums maksāt atlīdzību ir 1. punktā minēto priekšmetu ražotājam vai importētājam.

3. Ražotāja pienākums maksāt atlīdzību rodas brīdī, kad tā ražotie priekšmeti var tikt laisti tirgū. Importētāja pienākums rodas ievešanas brīdī.

[..]”

II — Faktiskie apstākļi un prejudiciālie jautājumi

9. Uzņēmums *Opus GmbH* atrodas Vācijā un pārdošanai piedāvā tukšus materiālos nesējus, tostarp izmantojot holandiešu valodā noformētas un Nīderlandei paredzētas tīmekļa vietnes. Tās vispārīgajos darījumu noteikumos, ar kuriem var iepazīties tās tīmekļa vietnēs, ir noteikts:

“Pasūtījumus klients veic tieši uzņēmumā *Opus Supplies Deutschland GmbH* Vācijā, Heinsbergā [*Heinsberg*].

[..]

Cenās nav iekļautas *Levy*, *Auvibel*, *Thuiskopie*, *GEMA* un citas nodevas. Preces saskaņā ar klienta rīkojumu nosūta ar *TPG Post* vai *DHL Express* un vienmēr klienta vārdā. Tāpēc ir iespējams, ka Jūsu valstī Jūs uzskata par importētāju. [..]”

10. Kopš 2003. gada beigām *Opus GmbH* piedāvā tukšus materiālos nesējus par cenām, kurās, pēc iesniedzējtiesas domām, nav iekļauta atlīdzība par privāto kopēšanu, jo cenas parasti ir mazākas par summu, kādā Nīderlandē ir noteikta attiecīgās kategorijas materiālajiem nesējiem piemērojamā atlīdzība par privāto kopēšanu.

11. Ar tīmekļa vietņu starpniecību saņemtos pasūtījumus *Opus GmbH* klientam apstiprina ar elektronisko pastu. Pasūtījumu apstrādā Vācijā, un preces, tostarp uz Nīderlandi, tiek piegādātas pa pastu, izmantojot *Opus GmbH* noligto pārvaldātāju pakalpojumus.

12. Materiālo nesēju iegādē ar tīmekļa vietņu starpniecību patērētājam netiek prasīts apstiprināt iepazīšanos ar *Opus GmbH* tīmekļa vietnē publicētajiem vispārīgajiem darījumu noteikumiem. Samaksu var veikt Nīderlandes bankas kontā un preces var nosūtīt atpakaļ uz Nīderlandē esošu adresi.

13. Ne *Opus GmbH*, ne Nīderlandē esošie klienti par šiem materiālajiem nesējiem nemaksā atlīdzību *Thuiskopie*. Pielīdzināmu atlīdzību par privāto kopēšanu attiecībā uz Nīderlandē esošiem klientiem pārdotajiem tukšajiem materiālajiem nesējiem *Opus GmbH* nemaksā arī Vācijā.

14. Bez uzņēmuma *Opus GmbH* pārējie lietas dalībnieki ir uzņēmums *Opus Supplies BV*, kas nodarbojās ar tukšu materiālo nesēju pārdošanu Nīderlandē esošiem klientiem, un Meinderts [*Mijndert*] un Hananja [*Hananja*] van der Lē [*van der Lee*], kuri netieši ir abu uzņēmumu rīkotājdirektori.

15. 2005. gada 26. jūlijā *Thuiskopie* vērsās *Rechtbank 's-Gravenhage* [Hāgas tiesā] ar lūgumu noteikt pagaidu pasākumus attiecībā uz visiem trijiem lietas dalībniekiem. Ar 2005. gada 16. septembra rīkojumu atbildīgais tiesnesis pieteikumu noraidīja. *Thuiskopie* iesniedza apelācijas sūdzību *Gerechthof 's-Gravenhage* [Hāgas apelācijas tiesā]. Ar 2007. gada 12. jūlija spriedumu *Gerechthof* apstiprināja par pagaidu pasākumu veikšanas pieteikumu izskatīšanu atbildīgā tiesneša rīkojumu. Par *Gerechthof* spriedumu *Thuiskopie* iesniedza kasācijas sūdzību *Hoge Raad der Nederlanden* [Nīderlandes Augstākajā tiesā], kura šai Tiesai iesniedza lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu.

16. Sava lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatojumā *Hoge Raad* paskaidro, ka saskaņā ar līgumu piegāde notiek līdz ar valdījuma nodošanu, kas saskaņā ar līgumu notiek Vācijā, jo preču pārvaldīšanas saistības uzņemas klients. Tā kā Nīderlandes tiesību aktos ir noteikts, ka pienākums maksāt taisnīgu atlīdzību ir importētājam, tas nozīmē, ka šajā gadījumā pienākums ir Nīderlandē esošajam klientam, nevis *Opus GmbH*. Tādēļ iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai valsts tiesību aktos lietotais jēdziens "importētājs" saskaņā ar Direktīvu 2001/29 ir jāinterpretē pretēji tā parastajai nozīmei.

17. Šādos apstākļos *Hoge Raad* lūdz Tiesu sniegt prejudiciālu nolēmumu par šādiem jautājumiem:

“1) Vai [Direktīvā 2001/29], it īpaši tās 5. panta 2. punkta b) apakšpunktā un 5. punktā, ir rodami kādi kritēriji, pēc kuriem var noteikt, kam saskaņā ar valsts tiesībām būtu nosakāms pienākums maksāt 5. panta 2. punkta b) apakšpunktā minēto “taisnīgo atlīdzību”? Apstiprinošas atbildes gadījumā, kādi ir šie kritēriji?”

2) Vai tālpārdošanas darījumā, pircējam atrodoties citā dalībvalstī nekā pārdevējs, valsts tiesības saskaņā ar [Direktīvas 2001/29] 5. panta 5. punktu jāinterpretē tik plaši, ka komercdarbību veicošam direktīvas 5. panta 2. punkta b) apakšpunkta minētās “taisnīgās atlīdzības” maksāšanas pienākuma subjektam tā ir jāmaksā vismaz vienā no dalībvalstīm, kurās notiek tālpārdošanas darījums?”

noteikts, kam ir jābūt pienākumam maksāt taisnīgu atlīdzību gadījumos, kad piemērojams izņēmums no minētās direktīvas 2. pantā paredzētā vispārīgā noteikuma.

19. Direktīvā 2001/29 patiešām nav skaidri noteikts, kam būtu jābūt pienākumam maksāt taisnīgu atlīdzību. Tajā ir tikai norādīts ar to sasniedzamais mērķis, proti, ja dalībvalsts nolemj paredzēt izņēmumu no šīs direktīvas 2. pantā izklāstītā vispārīgā noteikuma, tai ir jānodrošina, ka tā rezultātā tiek saņemta taisnīga atlīdzība, ja vien tiesību subjektam nodarītais kaitējums nav niecīgs.

20. Tāpēc šādas atlīdzības maksātāju loka noteikšanā dalībvalstīm ir plaša rīcības brīvība.

21. Saskaņā ar Tiesas judikatūru jautājums par to, kam ir pienākums maksāt taisnīgu atlīdzību, ir jāinterpretē vienveidīgi visā Savienībā, lai sasniegtu Direktīvas 2001/29 mērķus, proti, noteiktu autortiesību aspektu saskaņošanu, lai nodrošinātu, ka iekšējā tirgū netiek kropļota konkurence⁶.

III — Vērtējums

A — Pirmais jautājums

18. Ar savu pirmo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai Direktīvā 2001/29 ir

22. Tas darāms, pienācīgi ievērojot direktīvas un attiecīgā noteikuma mērķi. Direktīvas 2001/29 5. panta 2. punkta b) apakšpunktā rodamā taisnīgas atlīdzības noteikuma

⁶ — Spriedums lietā *Padawan* (minēts 3. zemsvirtras piezīmē, 32., 33. un 35. punkts).

mērķis ir autoriem atbilstoši atlīdzināt par viņu aizsargāto darbu izmantošanu bez viņu atļaujas un par tā rezultātā viņiem nodarīto kaitējumu⁷.

23. Pavisam nesēn spriedumā lietā *Padawan* Tiesa iztīrīja jautājumu, kam būtu jābūt pienākumam maksāt atlīdzību. Tiesa noteica, ka ekskluzīvu reproducēšanas tiesību subjektam kaitējumu nodarījusi persona vispārīgi ir tā, kura aizsargāto darbu bez iepriekšējas atļaujas ir reproducējusi, un tādēļ tieši tai ir pienākums atlīdzināt par nodarīto kaitējumu⁸. Tomēr Tiesa arī pieļāva, ka, ievērojot grūtības identificēt privātos lietotājus, dalībvalstīm ir atļauts paredzēt, ka pienākums maksāt taisnīgu atlīdzību var būt arī personām, kurām ir digitālās reproducēšanas iekārtas, ierīces vai materiālie nesēji un kuras tos nodod privāto lietotāju rīcībā⁹.

24. Tādēļ no minētā sprieduma skaidri izriet, ka pienākums maksāt taisnīgu atlīdzību var būt gan privātpersonai, gan uzņēmumam, kas pārdod attiecīgo precī, ar kuru tiek vai var tikt nodarīts kaitējums tiesību subjektam.

25. Atļaut privātu kopēšanu un noteikt atlīdzības samaksas pienākumu privātpersonām dalībvalsts drīkst tikai tad, ja tā izveido sistēmas, ar kurām tiek faktiski nodrošināts, ka atlīdzība ir samaksāta. Pretējā gadījumā nevarētu tikt nodrošināta Direktīvas 2001/29 2. panta un 5. panta 2. punkta lietderīgā iedarbība. Turklāt tiesību subjektiem būtu liegta Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 17. panta 2. punktā paredzētā aizsardzība.

26. Manuprāt, šo noteikumu lietderīgā iedarbība praksē nevar tikt nodrošināta, ja vien dalībvalsts neizveido sistēmu, kurā tiesību subjektu tiek samaksāta atlīdzība saskaņā ar kopīgu vienošanos. Ievērojot spriedumā lietā *Padawan* Tiesas secināto, ka principā tieši privātpersonai ir pienākums atlīdzināt par tās nodarīto kaitējumu, šķiet loģiski, ka atlīdzība finansiālā ziņā ir jāmaksā tieši tai. Tādējādi dalībvalsti izveidotai atlīdzības sistēmai, kurā ir pieļauts Direktīvas 2001/29 5. panta 2. punkta b) apakšpunktā paredzētais izņēmums, būtu jānodrošina, ka atlīdzība tiek saņemta no gala lietotājiem, kas praksē nozīmē, ka atlīdzībai būtu jābūt iekļautai cenā, kuru šīs privātpersonas maksā, iegādājoties šādus materiālos nesējus.

27. Šo secinājumu neatspēko Komisijas argumenti par preču brīvas aprites ierobežojumiem.

7 — Turpat, 39. un 40. punkts.

8 — Turpat, 44. un 45. punkts.

9 — Turpat, 46. punkts.

28. Komisija apgalvo, ka Direktīva 2001/29 esot jāinterpretē tādējādi, lai tā nebūtu pretrunā primārajām tiesībām¹⁰, proti, EKL 28. un 30. pantam par preču brīvu apriti. Tā uzskata, ka taisnīgas atlīdzības samaksu esot iespējams nodrošināt dažādos veidos un Direktīva 2001/29 šķiet dodam priekšroku tādiem taisnīgas atlīdzības veidiem, kuri nav saistīti ar pašām precēm, lai tādējādi neietekmētu pārrobežu tirdzniecību¹¹. Tātad taisnīgas atlīdzības maksātājs jānosaka tikai tiktāl, ciktāl tas vajadzīgs ar Direktīvas 2001/29 5. panta 2. punkta b) apakšpunktā noteikto taisnīgo atlīdzību sasniedzamā mērķa sasniegšanai.

29. Šajā ziņā, pirmkārt, jānoskaidro, vai attiecīgie Direktīvas 2001/29 noteikumi ir saderīgi ar EK līguma tiesību normām par preču brīvu apriti.

30. Manuprāt, tā kā EKL 30. pantā valstīm ir atļauts noteikt ierobežojumus, kas pamatoti ar mērķi aizsargāt intelektuālā īpašuma tiesības, nevar būt nekādu šaubu, ka ES

likumdevējs ir tiesīgs saskaņot nosacījumus attiecībā uz šādu tiesību īstenošanu, lai nodrošinātu to efektīvu piemērošanu.

31. Otrkārt, jānoskaidro, vai atlīdzības sistēma, kas ir piemērojama no citām dalībvalstīm importētiem reproducēšanai izmantojamiem materiālajiem nesējiem, ir saderīga ar preču brīvu apriti, ievērojot, ka taisnīgas atlīdzības mērķi varot sasniegt ar mazāk ierobežojošiem risinājumiem¹².

32. Sekundārie tiesību akti patiešām ir jāinterpretē saskaņā ar Līgumu. Tomēr tas nenozīmē, ka dalībvalstīm būtu liegts izmantot ES likumdevēja tām transpozīcijas jautājumos piešķirto rīcības brīvību, ja vien pati direktīva, piešķirot šādu transpozīcijas rīcības brīvību, nav pretrunā Līgumam.

10 — Tiesas 1995. gada 29. jūnija spriedums lietā C-135/93 Spānija/Komisija (*Recueil*, I-1651. lpp., 37. punkts).

11 — Tā pamatojumam skat. Direktīvas 2001/29 preambulas 1., 3. un 6. apsvērumu, kuros noteikts, ka i) tiesību aktu saskaņošana autortiesību jomā veicina iekšējā tirgus izveidošanu, ii) Direktīva 2001/29 palīdzēs īstenot četras pamatbrīvības un nodrošinās tiesību pamatprincipu ievērošanu un iii) ar saskaņošanu tiks nodrošināts, ka iekšējais tirgus netiek sašķelts būtisku dalībvalstīs paredzētās aizsardzības atšķirību dēļ.

12 — *Opus GmbH* norāda uz iespēju izveidot atlīdzību fondu tiesību subjektiem kā preču brīvu apriti mazāk ierobežojošu alternatīvu. Tiktāl, ciktāl šādu fondu finansētu tikai vietējie ražotāji vai tirgotāji, tas šķiet problemātiski no diskriminācijas aizlieguma viedokļa. Ja to finansētu nodokļu maksātāji, tad šķiet, ka rastos jautājums saistībā ar valsts atbalsta tiesībām, jo tādējādi tiktu izveidota selektīva atbalsta sistēma par labu saimnieciskās darbības veicējiem, kas tirgo reproducēšanai izmantojamus materiālos nesējus, kuriem šo preču cenā nevajadzētu iekļaut atlīdzību kaitējumu, ko rada pircēju iespēja tos izmantot aizsargātu darbu un citu tiesību objektu kopēšanai.

33. Secināt citādi, manuprāt, būtu pretrunā pašai direktīvas būtībai. Direktīvu valsts tiesībās bieži vien var transponēt daudzos dažnedažādos veidos. Tādos gadījumos apgalvot, ka šīs alternatīvas nav vienlīdzīgas, ņemot vērā Līgumā ietvertos principus, būtu pretrunā ES likumdevēja skaidri izteiktai izvēlei pieļaut vairāk nekā vienu transponēšanas veidu. Tādējādi tiktu apšaubīti arī ES likumdevēja likumdošanas kompetences īstenošanu un kompetenču sadalījumu starp Savienības likumdevēju un dalībvalstīm nosakošie konstitucionālie principi.

34. Manuprāt, ne EKL, ne arī Direktīvā 2001/29 nav aizliegtas atlidzības sistēmas, kuru pamatā ir princips, ka reproducēšanai izmantojamo materiālo nesēju pārdevēji maksā atlidzību tiesību subjektus pārstāvošajām intelektuālā īpašuma tiesību pārvaldības organizācijām. Minētajā direktīvā nav paredzēts, ka reproducēšanai izmantojamo materiālo nesēju imports no citām dalībvalstīm būtu jāatbrīvo no taisnīgas atlidzības, un šaubos, vai ES likumdevējs būtu varējis to noteikt, nepārkāpjot starptautiskās autortiesību konvencijas, kas ir saistošas arī Savienībai. Tādējādi tas nevar būt nesamērīgs. Tomēr jāuzsver, ka šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu attiecas tikai uz jēdzienu "importētājs" interpretāciju tālpārdošanas gadījumā, nevis uz principu, ka atlidzība ir jāmaksā arī

par importētajiem reproducēšanai izmantotajiem materiālajiem nesējiem.

35. Treškārt, jāuzsver, ka Direktīvas 2001/29 2. pantā tiesību subjektiem ir piešķirtas tiesības atļaut vai aizliegt reproducēšanu. Izņēmumu no šīm tiesībām var paredzēt tikai ar nosacījumu, ka tiesību subjekti saņem taisnīgu atlidzību.

36. No tā izriet, ka tiesību subjektu tiesības saņemt šādu atlidzību saskaņā ar ES tiesībām nevar tikt liegtas tāpēc vien, ka varētu būt labākas alternatīvas šo tiesību īstenošanai nekā tā, ko izmantojusi attiecīgā dalībvalsts. Turklāt Direktīvā 2001/29 nekas nenorāda, ka kādu dalībvalstī tirgotu reproducēšanai izmantojamu materiālo nesēju daļu no taisnīgas atlidzības piemērojamības jomas varētu izslēgt tāpēc vien, ka to tirgo, izmantojot komerciālu metodi, ar kuru netiek nodrošināta atlidzības samaksa.

B — Otrais jautājums

37. Otrais jautājums ir saistīts ar Direktīvas 2001/29 5. panta 5. punktā paredzētā trīskāršā nosacījuma piemērošanu un pienākumu, kas šī nosacījuma dēļ rodas iesniedzējtiesai, interpretējot savas valsts tiesību aktus. Tā būtībā jautā, vai no šī nosacījuma izriet, ka tālpārdošanas gadījumā pārdevējam, kas

atrodas citā dalībvalstī, ir pienākums maksāt taisnīgu atlīdzību vismaz vienā no dalībvalstīm, kurās notiek tālpārdošana.

būtu domājams, ievērojot arī tirgotājiem zināmo galamērķi, kādam materiālais nesējs izmantojams.

38. Uzdodot jautājumu, iesniedzējtiesa pieņem, ka pārdevējam šādā gadījumā var būt pienākums maksāt taisnīgu atlīdzību. Lietā *Padawan*, kas tika izņemta pēc tam, kad tika iesniegts šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu, Tiesa patiešām ir nospriedusi, ka taisnīgas atlīdzības samaksas pienākums saskaņā ar Direktīvu 2001/29 var būt uzņēmumam¹³. Tomēr šī lieta ir atšķirīga, jo pārrobežu aspekts rada jautājumus par atbilstoši Direktīvai 2001/29 maksājamās taisnīgās atlīdzības teritoriālo piesaisti.

40. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru valsts tiesai valsts tiesību akti patiešām ir jāinterpretē tā, lai pēc iespējas tiktu sasniegti attiecīgās direktīvas mērķi¹⁴. Tomēr tām nav valsts tiesības jāinterpretē *contra legem*¹⁵.

1) Triskāršā nosacījuma piemērojamība šajā lietā

41. Triskāršais nosacījums vispārīgi ir paredzēts valstu likumdevējiem, kuriem tas ir jāievēro, Direktīvas 2001/29 5. pantā paredzētos izņēmumus un ierobežojumus iestrādājot valsts tiesībās¹⁶.

39. Iesniedzējtiesa norāda, ka Nīderlandes tiesību aktu redakcijā esot noteikts, ka taisnīgu atlīdzību maksāt ir pienākums privātam pircējam kā materiālā nesēja importētājam Nīderlandē. Tādēļ tā praktiski nav iekasējama. Tādējādi iesniedzējtiesa nav pārliecināta, vai šāds rezultāts ir saderīgs ar Direktīvu 2001/29, vai arī direktīvā prasīts jēdzienu “importētājs” interpretēt plašāk, nekā, ņemot vērā šā jēdziena nozīmi valsts tiesībās,

42. Tomēr valsts tiesību normu interpretācijā valstu tiesām šis nosacījums jāievēro tiktāl, ciktāl valsts tiesības ir pretrunīgas vai pieļauj dažādus rezultātus. Tādējādi, lai arī šī norma primāri ir paredzēta likumdevējam,

13 — Turpat, 46.–49. punkts.

14 — 2006. gada 4. jūlija spriedums lietā C-212/04 *Adeneler u.c.* (Krājums, I-6057. lpp., 108. punkts), 2010. gada 19. janvāra spriedums lietā C-555/07 *Kücükdeveci* (Krājums, I-365. lpp., 48. punkts).

15 — 2010. gada 24. jūnija spriedums lietā C-98/09 *Sorge* (Krājums, I-5837. lpp., 52. punkts un tajā minētā judikatūra).

16 — Walter, M. *European Copyright Law: A commentary*. Oksforda: Oxford University Press, 2010, 11.5.79. punkts.

trīskāršā nosacījuma izpilde ir jāpārbauda arī valsts tiesām, lai nodrošinātu, ka valsts tiesību aktos paredzēto izņēmumu no Direktīvas 2001/29 2. panta praksē piemēro minētās direktīvas 5. panta atļautā robežās.

gadījumā samaksas pienākums nerodas¹⁷. Tomēr, ievērojot, ka Direktīvas 2001/29 5. pants ir saskaņots daļēji, ir šaubas par to, vai un kādos apstākļos šādas atlīdzības maksāšanas pienākums var tikt noteikts citā dalībvalstī esošam uzņēmumam.

2) Vai saskaņā ar Direktīvu 2001/29 pārdevējam tālpārdošanas darījumā ir jāmaksā taisnīga atlīdzība vismaz vienā no dalībvalstīm?

43. Pirmkārt, jānorāda, ka tālpārdošanas darījumu gadījumā Direktīvā 2001/29 nav pieļauti nekādi izņēmumi no tiesību subjektu tiesību aizsardzības.

44. Direktīvas 2001/29 5. pants ir īpašs tādā ziņā, ka tajā ir paredzēta tikai daļēji saskaņota sistēma. Saskaņā ar šo sistēmu dalībvalstis var pēc savas izvēles ieviest izņēmumu no vispārīgā noteikuma, atļaujot aizsargātu darbu un citu tiesību objektu privātu kopēšanu bez tiesību subjekta atļaujas.

45. Ja reiz tās šādi rīkojas, tām, protams, ir pienākums nodrošināt taisnīgas atlīdzības samaksu, ja vien kaitējums nav niecīgs, jo šādā

46. Manuprāt, Direktīvā 2001/29 nav noteikta prasība maksāt taisnīgas atlīdzības maksu visos tālpārdošanas darījumos, kas notiek vairākās dalībvalstīs, tostarp tāpēc, ka tie var tikt vērsti uz klientiem dalībvalstīs, kurās privāta kopēšana nav atļauta.

47. Pirmkārt, tas draudētu radīt konkurences izkropļojumu iekšējā tirgū. Piemēram, ir praktiskas grūtības identificēt visus uzņēmumus, kas pārdod tukšus materiālos nesējus klientiem Nīderlandē. Bez iespējas identificēt visus dalībvalsts uzņēmumus, kas pārdod reprodūcēšanai izmantojamus materiālos nesējus dalībvalstī, kur taisnīga kompensācija ir jāmaksā, šāda nošķiršana būtu patvaļīga un pretrunā pašam Direktīvas 2001/29 mērķim,

17 — Direktīvas 2001/29 preambulas 35. apsvēruma pēdējais teikums. Skat. arī spriedumu lietā *Padawan* (minēts 3. zemsvītras piezīmē, 39. un 46. punkts).

proti, nodrošināt, ka konkurence iekšējā tirgū netiek izkropļota¹⁸.

pasaules valstīs. Šo gadījumu īpaši paredzēts regulēt Padomes Regulā (EK) Nr. 44/2001¹⁹, nosakot, ka konkrētas valsts jurisdikcijā uzņēmums nonāk tikai gadījumos, kad tas savu darbību vērš uz attiecīgo teritoriju.

48. Turklāt, manuprāt, pienākumu visiem uzņēmumiem, kas nodarbojas ar tālpārdošanu, maksāt taisnīgu atlīdzību patērētāju atrašanās vietas dalībvalstī var arī nenoteikt, jo kaitējums šādos gadījumos var būt niecīgs. Tādu apsvērumu kā atšķirīgas valodas, atšķirīgu, patērētājiem nepazīstamu domēnu nosaukumu lietojums un lielākas piegādes izmaksas dēļ dalībvalstī esošie patērētāji no citās dalībvalstīs esošiem uzņēmumiem iegādes varētu veikt mazā apjomā. Gadījumos, kad uzņēmums savu darbību nevērš uz patērētājiem noteiktā dalībvalstī un kaitējums ir niecīgs, praktiskas grūtības sagādātu arī niecīgu summu iekasēšana no uzņēmuma, kas attiecīgajā dalībvalstī klientiem ir pārdevis tikai vienu vai divas lietas.

50. Lai gan šī regula ir paredzēta no Direktīvā 2001/29 regulētās atšķirīgas tiesību jomas regulēšanai, tās interpretācija ir izvērtējama tāpēc, ka problēma rakstura ziņā ir līdzīga, proti, kādos apstākļos uzņēmums citā dalībvalstī var būt atbildīgs vai šajā gadījumā — kādos apstākļos tam ir pienākums maksāt obligātu maksājumu precēm, kuras tas pārdod ar interneta starpniecību patērētājam citā dalībvalstī.

51. Tālpārdošanas aspektu apvienojumā ar Direktīvā 2001/29 paredzēto daļējo saskaņošanu dēļ citā dalībvalstī esošam uzņēmumam pienākums maksāt taisnīgu atlīdzību būtu tikai gadījumos, kad tas savu darbību vērš uz iesniedzējtiesas dalībvalsts patērētājiem.

49. Turklāt preču pārdošana ar interneta starpniecību rada daudzus jautājumus par to, kādi pienākumi ir uzņēmumiem, kuru preces ir pieejamas tiešsaistē. Tā kā ar interneta palīdzību preces uzreiz ir pieejamas visā Eiropas Savienībā, rodas jautājums par to, kādos apstākļos uzņēmumam rodas attiecīgais pienākums. Manuprāt, dažiem ierobežojumiem noteikti ir jābūt, jo pretējā gadījumā uzņēmumam attiecīgais pienākums būtu visās

52. Turklāt tieši šādā gadījumā kaitējums iespējami var būt lielāks, un taisnīgas atlīdzības maksāšanas pienākuma noteikšana ir pamatota. Piemēram, šajā lietā *Thuiskopie* apgalvo, un to arī neviens nav apstrīdējis, ka

18 — Spriedums lietā *Padawan* (minēts 3. zemsvirtras piezīmē, 35. punkts). Skat. arī 2006. gada 12. septembra spriedumu lietā *C-479/04 Laserdisken* (Krājums, I-8089. lpp., 26. un 31.–34. punkts).

19 — 2000. gada 22. decembra Regula par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās (OV 2001, L 12, 1. lpp., OV īpašais izdevums latviešu valodā: 19. nod., 4. sēj., 42. lpp.).

Opus GmbH tirgo aptuveni vienu trešdaļu no Nīderlandē pārdoto tukšo materiālo nesēju kopapjoma.

komersanta vai tā starpnieka vietnei, v) tāda pirmā līmeņa domēna nosaukuma lietošana, kas nav komersanta dibināšanas vietas dalībvalsts domēna nosaukums, un vi) norāde uz starptautisku klientūru, kurā ietilpst klienti, kuru domicils atrodas dažādās dalībvalstīs²⁰.

53. Jautājumā par kritērijiem, ar kuriem var noteikt, vai uzņēmuma darbība ir vērsta uz konkrētas dalībvalsts tirgu, noderīgas norādes rodamas veidā, kā Tiesa nesen interpretējusi uz patērētāja domicila dalībvalsti “novirzītas” darbības jēdzienu Regulas Nr. 44/2001 izpratnē, ievērojot, ka Direktīvā 2001/29 šis termins netiek lietots.

54. Šajā ziņā spriedumā apvienotajās lietās *Pammer* un *Hotel Alpelhof* Tiesa ir neizsmeļoši uzskaitījusi kritērijus, kas varētu sniegt norādes uz to, ka komersants savu darbību vērš uz kādu konkrētu dalībvalsti. Minētajā spriedumā ir noteikts, ka jāpārlicinās, vai pirms iespējamās līguma noslēgšanas ar patērētāju no šīm tīmekļa vietnēm un komersanta darbības kopumā ir redzams, ka komersants bija paredzējis iesaistīties darījumos ar patērētājiem, kuru domicils ir vienā vai vairākās dalībvalstīs, tostarp attiecīgā patērētāja domicila dalībvalstī. Saistībā ar šo lietu vērā ņemamo kritēriju starpā ir i) tādas valodas vai valūtas lietošana, kas nav komersanta dibināšanas vietas valstī parasti sastopamā valoda vai valūta, ii) iespēja veikt un apstiprināt rezervāciju šajā citā valodā, iii) tālruņa numuru norāde ar starptautisko kodu, iv) norāde par izdevumiem saistībā ar atsaucis pakalpojumu internetā, lai patērētājiem, kuru domicils ir citās dalībvalstīs, atvieglotu piekļuvi

55. Manuprāt, ir arī jānorāda, ka uzņēmumam nebūtu jāmaksā taisnīga atlīdzība, ja tas to jau ir izdarījis citā dalībvalstī. Tādējādi, ja dalībvalstī, kurā atrodas uzņēmums, ir jāsamaksā taisnīga atlīdzība, un uzņēmums šo atlīdzību samaksā, tad tiesību subjektu tiesības atbilstoši Direktīvai 2001/29 ir pietiekami aizsargātas. Tāpat notiek arī gadījumā, ja pārdevējs atlīdzību ir brīvprātīgi samaksājis savā atrašanās vietas valstī, tādējādi atlīdzības samaksu organizācijām valstīs, uz kurām ir vērsta darbība, atstājot attiecīgajā valstī atlīdzības iekasējušās tiesību subjektu pārstāvošās organizācijas ziņā. Pretējā gadījumā atlīdzība tiktu maksāta divkārši, kas savukārt direktīvas mērķu sasniegšanai nav vajadzīgs.

56. Visbeidzot, ir svarīgi uzsvērt, ka uzņēmums nevar vienojoties atkāpties no imperatīvajās Savienības tiesību normās tam noteiktajiem pienākumiem.

20 — 2010. gada 7. decembra spriedums apvienotajās lietās C-585/08 un C-144/09 *Pammer* un *Hotel Alpelhof* (Krājums, I-12527. lpp., 75., 76., 80., 81. un 84. punkts).

57. Šajā lietā uzņēmums *Opus GmbH* un tā klienti izmanto līgumslēgšanas brīvību, lai noteiktu, ka līgums ir noslēgts ārpus Nīderlandes un tādēļ par atbildības samaksu saskaņā ar *Auteurswet* atbildīgais “importētājs” ir nevis pārdevējs, bet gan pircējs. Šķiet, ka šā risinājuma pamatā ir visnotaļ neparastā kārtība, kurā pārdevējs organizē preču piegādi patērētājam nevis savā vārdā, bet gan kā tā pārstāvis.

58. Manuprāt, par Direktīvas 2001/29 5. panta 2. punkta b) apakšpunktā paredzētajām tiesībām uz taisnīgu atlīdzību atbilstošajiem pienākumiem nevar tikt nolīgts līgumā starp materiālo nesēju pārdevējiem un to pircējiem. Šādi līgumi ir vērsti uz Eiropas Savienības tiesību apiešanu. Tādēļ valsts tiesību aktus, ar kuriem ievieš Direktīvu 2001/29, piemērojot tos kopā ar saistību tiesības regulējošajām valsts tiesību normām, nevar interpretēt veidā, no kura izrietētu šāds iznākums.

3) Vai atbilstoši trīskāršajam nosacījumam tālpārdošanas darījumā pārdevējam jāmaksā taisnīga atlīdzība vismaz vienā no dalībvalstīm?

59. Valsts tiesību normas ir jāinterpretē tādējādi, lai nodrošinātu, ka tiek izpildīts trīskāršais nosacījums, proti, ka uzņēmums ir šaurs,

neliedz darba vai cita tiesību objekta parastu izmantošanu un nepienācīgi neaizskar tiesību subjekta tiesiskās intereses.

60. Šajā lietā no pirmajiem diviem kritērijiem secināms, ka visos tālpārdošanas darījumos taisnīga atlīdzība būtu maksājama vismaz vienā dalībvalstī. Saistībā ar pirmo kritēriju atzīstams, ka taisnīgas atlīdzības jautājums neietekmē uzņēmuma apjomu, bet attiecas tikai uz tiesību aizsardzības līdzekli, kas izriet no uzņēmuma. Saistībā ar otro kritēriju atzīstams, ka gadījumā, ja taisnīga atlīdzība nebūtu jāmaksā, darba parasta izmantošana noteikti tiktu liegta, jo tiesību subjekts nedz būtu tiesīgs atļaut sava darba reproducēšanu un izmantošanu, nedz arī iegūtu tiesības uz atlīdzību.

61. Tomēr, manuprāt, ja vien darbības nav vērstas uz attiecīgās dalībvalsts patērētājiem, tiesību subjektu tiesiskās intereses netiek nepamatoti aizskartas, jo, kā izklāstīts iepriekš, tiem nodarītais kaitējums ir niecīgs.

62. Tādēļ atbilstoši trīskāršajam nosacījumam, manuprāt, taisnīga atlīdzība ir jāmaksā nevis visiem uzņēmumiem, kas nodarbojas ar reproducēšanai izmantojamu materiālo nesēju tālpārdošanu starp dalībvalstīm, bet tikai tiem uzņēmumiem, kuri savu darbību vērs uz attiecīgās dalībvalsts patērētājiem.

IV — Secinājumi

63. Tādēļ ierosinu Tiesai uz abiem prejudiciālajiem jautājumiem sniegt šādu vienu atbildi:

Eiropas Parlamenta un Padomes 2001. gada 22. maija Direktīvas 2001/29/EK par dažu autortiesību un blakustiesību aspektu saskaņošanu informācijas sabiedrībā 5. panta 2. punkta b) apakšpunktā un 5. panta 5. punktā nav noteikts, ka dalībvalstīm jārod viens risinājums, lai nodrošinātu taisnīgas atlīdzības samaksu tiesību subjektiem gadījumā, kad dalībvalsts ir izmantojusi iespēju atļaut ar autortiesībām aizsargātu darbu un citu tiesību objektu privātu kopēšanu. Šie noteikumi liedz attiecīgos valsts tiesību aktus interpretēt tādējādi, ka netiek nodrošināts, ka šādu darbu un citu tiesību objektu reproducēšanai izmantojamu materiālo nesēju pārdevējs, kas nodarbojas ar tālpārdošanu un savu darbību vērš uz klientiem šajā dalībvalstī, faktiski samaksā šādu taisnīgu atlīdzību, ja vien attiecīgais pārdevējs jau nav samaksājis tai pielīdzināmu atlīdzību dalībvalstī, kurā notiek darījums.